

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๙

๑. อินฺทริเยสุ คุตตทวโรติ มนจฺญฺเจสุ อินฺทริเยสุ ปิพฺพิตทวโรติ ติกงฺคฺต-
ตฺรวณฺณนา ฯ

อคุตฺตทวโรติ อปิพฺพิตทวโร ฯ กตฺถ ปน อคุตฺตทวโรติ อาห อินฺทริเยสุติ
อิติวตฺตเก ทุกฺกนิปาตวณฺณนา ฯ

จกฺขุณา รูปี ทิสฺวาติ การณวเสน จกฺขุติ ลทฺธโวหาเรน รูปทสฺสนสมตฺถเณ
จกฺขุวิญญาเณน รูปี ทิสฺวา ฯ น นิमितฺตคฺคาหิตี อิตฺถิปุริสฺนิमितฺตํ วา สฺสฺมานิมีตฺตาทิกํ วา
กิเลสฺวตฺถุญฺจํ นิमितฺตํ น คณฺหาติ ทิฏฺฐจฺมตฺเตยฺว สณฺจาติ ฯ นานุพฺพยณฺชนคฺคาหิตี
กิเลसानํ อนุพฺพยณฺชนโต ปากฺกฏภาวกรณโต อนุพฺพยณฺชนนฺติ ลทฺธโวหารํ หตฺถปาท-
ลิตฺทลิตฺตกิตฺติวโลกิตาภิเกทํ อาการํ น คณฺหาติ ยํ ตตฺถ ญฺจํ ตทฺเว คณฺหาติ ฯ
ยตฺวาธิกรณเมณฺนติอาทิมฺหิ ยํ การณา ยสฺส จกฺขุณฺทริยาสํวรสฺส เหตุ เณํ ปุคฺคัล
สตีทวาญฺเณน จกฺขุณฺทริยํ อสํวตํ อปิพฺพิตจกฺขุทวารํ หุตฺวา วิหรนฺตํ เอเต อภิขฺฌาปโย
ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ อนุพฺพนฺเชยฺยํ ฯ ตสฺส สํวราย ปฏฺิพฺพชฺชตีติ ตสฺส จกฺขุณฺทริยสฺส
สตีทวาญฺเณน ปิพฺพิตทวโรติ ปฏฺิพฺพชฺชติ ฯ เอวํ ปฏฺิพฺพชฺชนโตยฺว จ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ
จกฺขุณฺทริเย สํวรํ อาปชฺชตีติปิ วุจฺจตีติ วิสฺสุทฺธิมคฺโค ฯ (มจฺจกฺคตฺถที่ปนิยา ทฺติโย ภาโก/
ข้อ ๔๗๔)

๒. เอวํ สตฺถา อตีตํ อาหริตฺวา ภิกฺขุ โววทฺนโต เอกนิปาตสฺส ทฺติยวคฺเค
วณฺณปถชาตเก อิมํ คาถมาห

อภิสํสฺสโน วณฺณปถเณ ชนฺนตา อุทฺทกเณ ตตฺถ ปปฺป อวิณฺหุ
เอวํ มฺหิ วิริยพฺลูปปฺนโน อภิสํสฺส วิณฺเท หทยสฺส สนฺตินฺติ ฯ

ตตถ อภิลาสูโนติ นิโกสชชา อารทฐวิริยา ฯ วณณปะเถติ วณณํ วุจจติ
 วาลูกา วาลูกามคเคติ อตฺโถ ฯ ขนฺนตาติ ภูมี ขนฺมานา ฯ อุทฺทกเถติ เอตถ อุท
 อิติ นิปาโต อํคเณ มนุสฺसानํ สญฺจรรณฺญาเน ภูมิกาคะติ อตฺโถ ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี
 วณณปะเถ ฯ ปปนฺติ อุทกํ ฯ อุทกณฺธิ ปิวนภาเวน ปปนฺติ วุจจติ ฯ ปวตฺตํ วา
 อาปํ มโหิทกนฺติ อตฺโถ ฯ อวิทุทฺทติ ลภีสุ ฯ เอวณฺติ โอบมฺมปฺปฏิปาทํ ฯ มฺนํติ
 โมนะยฺยสงฺฆาตาย ปณฺณาย สมณฺนาคโต ปุคฺคโล ฯ วิริยพลฺลุปฺปนฺโนติ วิริเยน เจว
 กายพลฺลวณฺณพเลน จ สมณฺนาคโต ฯ อภิลาสูติ นิโกสชฺช ฯ

กามํ ตโจ นหารู จ

อฏฺฐิจ จ อวสฺสสฺสตุ

อวสฺสสฺสสฺสตุ เม สรีเร

สพฺพนฺตํ มํสโลทิตนฺติ

เอวํ วุตตจตฺตวจฺจสมณฺนาคเตน วิริเยน สมณฺนาคตตฺตา อภิลาสู ฯ วินฺเท
 หทยสฺส สนฺตินฺติ จิตฺตสฺสปี หทยรูปสฺสปี สีตลภาวกรเณน สนฺตีติ สงฺขตํ ฌาน-
 วิปัสสนาภิญญาอรหตฺตมคฺคณฺณวณฺณสงฺฆาตํ อริยธมฺมํ วินฺทติ ปฏฺฐิลภตีติ อตฺโถ ฯ
 (มงคลตฺถทีปนียา พุติโย ภาโค/ ข้อ ๔๙๑ - ๔๙๒)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล มคธเป็นไทย

๑. อรรถกถาแห่งติกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า สองบพว่า อินทริเยสุ คุตตทวารโ
ความว่าเป็นผู้มีทวารอันปิดแล้ว ในอินทริย์ทั้งหลายมีมโนทริย์เป็นที่หก ฯ

อรรถกถาแห่งทุกนิบาต ในอิติวุตตกะว่า บพว่า อคุตตทวารโ คือ เป็นผู้มี
ทวารอันไม่ปิดแล้ว ฯ เพื่อจะเฉลยคำถามว่า ก็ภิกษุเป็นผู้มีทวารอันไม่คุ้มครองแล้ว ใน
อะไร ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ในอินทริย์ทั้งหลาย ฯ

ปรกณวิเสสชื่อวิสุทฺธิมรรคว่า หลายบพว่า จกขุนา รูป ทิสฺวา ความว่า เห็น
รูปด้วยจักขุวิญญานจิตซึ่งสามารถเห็นรูปได้อันได้ไฉนว่า จักขุด้วยอำนาจแห่งเหตุ ฯ
บพว่า น นิमितตคฺคาหิ ความว่า ภิกษุย่อมไม่ยึดถือสตรีนิमित หรือบุรุษนิमित หรือ
นิमितอันเป็นที่ตั้งแห่งกิเลสมีสุกฺกนิमित เป็นต้น คือ ย่อมดำรงอยู่ ในนิमितเพียงเห็นแล้ว
เท่านั้น ฯ บพว่า นานุพฺยณฺชนคฺคาหิ ความว่า ภิกษุย่อมไม่ยึดถืออาการอันต่างโดย
มือ เท้า การยิ้มแย้ม การหัวเราะ การเจรจา และการเหยียดยูเป็นต้นอันได้ไฉนว่า
อนุพฺยณฺชนะเพราะปรากฏเนื่อง ๆ คือ เพราะกระทำความเป็นของปรากฏแห่งกิเลสทั้ง
หลาย คือ ย่อมยึดถืออวัยวะน้อยใหญ่ที่มีอยู่ในสรีระนั้นเท่านั้น ฯ บัณฺฑิตพฺิงทราบ
วินิจฉัยในคำว่า ยตฺวาธิกรณเมณฺ เป็นต้น ดังต่อไปนี้ ธรรมทั้งหลายมีอภิขฌาเป็นต้น
เหล่านี้พฺิงชานไปตาม คือ พฺิงติดตาม บุคคลนั้น คือ ผู้ไม่สำรวมจักขุทริย์ ด้วยบาน
ประตูคือสติ ได้แก่ ผู้มีจักขุทวารไม่ปกปิดแล้ว (ด้วยบานประตูคือสติ)อยู่ เพราะเหตุใด
คือ เพราะเหตุแห่งการไม่สำรวมจักขุทริย์ใด ฯ หลายบพว่า ตสฺส สํวราย ปฏฺิพชฺชติ
ความว่า ภิกษุย่อมปฏิบัติปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่การปิดจักขุทริย์นั้น ด้วยบานประตู
คือสติ ฯ ก็ภิกษุผู้ปฏิบัติอยู่ โดยอาการอย่างนี้แล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่า
ย่อมรักษาจักขุทริย์บ้าง ย่อมถึงความสำรวมในจักขุทริย์บ้าง ฯ

๒. พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำอดีตนิทานมาอย่างนี้แล้ว เมื่อจะตรัสสอนภิกษุทั้งหลาย จึงตรัสคาถานี้ ในวัณณปถชาดก ในทุติยวรรค เอกนิบาต ว่า

ชนทั้งหลาย ผู้ไม่เกียจคร้าน ชุดอยู่ (ซึ่งแผ่นดิน)
ในทางทราย ได้น้ำในทางทรายนั้น อันเป็นที่ดอน
(จันใด) มุนี ผู้ประกอบด้วยความเพียรและกำลัง
ไม่เกียจคร้าน พึงประกอบความสงบแห่งหทัย ฉะนั้น ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อภิลาสุโน ได้แก่ ผู้ปราศจากความเกียจคร้าน คือ ผู้ปรารภผู้ปรารภความเพียร ฯ ทราย พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่า วรรณะ ในบทว่า วรรณปถ นี้ อธิบายว่า ในทางอันประกอบด้วยทราย ฯ บทว่า ชนฺหฺตา คือ ชุดอยู่ ซึ่งแผ่นดิน ฯ ศัพท์ว่า อุท ในบทว่า อุทฺทฺธณฺ นี้ เป็นนิบาต อธิบายว่า ในที่ที่ดอน คือ ในภูมิภาคอันเป็นที่ลุ่มของมนุษย์ทั้งหลาย ฯ บทว่า ตตฺถ คือ ในทางทรายนั้น ฯ บทว่า ปปฺ คือ น้ำ ฯ ความจริง น้ำ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเรียกว่า ปปา เพราะเป็นของสำหรับดื่ม ฯ อีกนัยหนึ่ง บทว่า ปปฺ คือน้ำที่ไหลไป อธิบายว่า ห้วงน้ำ ฯ บทว่า อวิทุทฺ คือ ได้แล้ว ฯ ศัพท์ว่า เอว เป็นศัพท์เปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา ฯ บุคคลผู้ประกอบด้วยปัญญา กล่าวคือญาณของผู้รู้ ชื่อว่า มุนี ฯ บทว่า วิริยพลฺปนฺโน คือ ผู้ประกอบด้วยวิริยะและด้วยกำลังกายและกำลังญาณ ฯ บทว่า อภิลาสุ ได้แก่ ปราศจากความเกียจคร้าน มุนี ชื่อว่า ผู้ไม่เกียจคร้าน เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยความเพียรอันประกอบด้วยองค์ ๔ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างนี้ว่า

หนัง เอ็น และกระดูก จงเหลืออยู่ก็ตามที
เนื้อและเลือด ในร่างกายเราทั้งหมดนั้น
จงเหือดแห้งไปเถิด ดังนี้ เป็นต้น ฯ

หลายบทว่า วินฺเต ททฺยสฺส สนฺตี ความว่า ย่อมประสบ คือ ย่อมได้เฉพาะซึ่งอริยธรรม กล่าวคือฉาน วิปัสสนา อภิปัญญา และอรหัตตมรรคญาณ ซึ่งถึงการนับว่า สันติ เพราะทำความเยือกเย็นแก่จิตบ้าง แก่หทัยรูปบ้าง ดังนี้ ฯ

พระธรรมเจดีย์ ธรรมเสฏโฐ วัดกัลยาณมิตร...เฉลย.

สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.